

ВИКОРИСТАННЯ АСОЦІАТИВНОГО МЕТОДУ В ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядається асоціативний метод, його сутність та вплив на розвиток художньо-творчих здібностей. Автор розглядає види асоціативних об'єктів природнього та штучного походження та етапи процесу трансформації від ідеї до створювання кінцевого образу на заняттях з курсу "Художні основи створення та композиція костюму".

Ключові слова: асоціативний метод, художньо-творчі здібності, художній образ, асоціація, природні аналоги, штучні аналоги, форма, образно-асоціативне мислення.

У сучасних умовах розвитку освіти актуальними є питання, пов'язані з впливом художньо-творчої діяльності на розвиток особистості в освітньому середовищі. Сучасне життя вимагає зрілих, енергійних особистостей, які можуть творчо, адекватно, продумано підходити до вирішення задач суспільства. Ставлення до себе і світу в контексті розвитку особистості є основою у формуванні її світогляду, самосвідомості, ціннісних орієнтацій. У процесі розвитку творчої особистості особливо важливим є розвиток творчої уяви, вміння фантазувати. Для активізації пошуку нових ідей у майбутніх учителів технологій в процесі художньо-творчої діяльності доцільно застосовувати асоціативний метод.

Вивченню психологічних аспектів творчої діяльності та креативності присвячені роботи багатьох дослідників: Дж. Гілфорда, Є. Торренса, К. Роджерса, А. Леонт'єва, Л. Виготського, С. Рубінштейна, Я. Пономарьова, С. Мідника, Б. Теплова, В. Дружиніна, В. Юркевича, Д. Богоявленської та ін.

Асоціації – метод формування ідеї. Він може дати найбільший ефект в тому випадку, якщо творча уява студентів звертається до різних ідей навколишньої дійсності. Розвиток образно-асоціативного мислення

студентів, приведення його розумового апарату в постійну "бойову готовність" – одна з найважливіших задач у навчанні творчої особистості, яка здатна мобільно реагувати на навколишнє середовище та "черпати" звідти продуктивні асоціації.

Асоціативний метод полягає в легкому утворенні неочікуваних асоціацій, які можна назвати невимушеними, природний монтаж різних, часто безпосередньо не пов'язаних в реальному житті фрагментів світу в ім'я знаходження нового істотного сенсу [7]. Цей метод спрямований на розвиток художньо-творчих здібностей у майбутніх учителів технологій. Він застосовується для створення нових ідей шляхом пошуку аналогів об'єкта, що вдосконалюється, перенесення знань з однієї галузі в іншу, інтерпретації нового за допомогою відомих понять, тощо. У зв'язку з цим у творчому процесі досить ефективно використовуються такі джерела генерування нових ідей, як асоціація, метафора та аналогія.

Асоціація – це зв'язок між окремими уявленнями, при якому одне уявлення викликає інше. Метафора означає перенесення властивостей одного предмета (явища) на інший об'єкт на підставі спільних для обох ознак. Аналогія відображає подібність предметів, явищ, процесів в певних властивостях [7].

Художній образ, як відомо, асоціативний за своєю природою. На думку А. Бочарова, асоціації являють собою такі поєднання, де проміжні ланки навмисно опущені [4].

Застосування асоціацій, метафор і аналогій дозволяє знаходити підказки вирішення різних художньо-творчих завдань. Ці властивості асоціацій, метафор і аналогій послужили основою для створення асоціативних методів активізації творчого мислення.

Розглянемо асоціативний метод на прикладі та покажемо можливість застосування його до пошуку нових рішень на заняттях з курсу "Художні основи створення та композиція костюма". До нашої уваги береться певний предмет. Ідея методу полягає в тому, що коли на об'єкт, що створюється,

перенести ознаки іншого, випадково вибраного об'єкту природного або штучного походження, то різко зростає число несподіваних варіантів вирішення. Прийоми асоціативної переробки предметів природного або штучного походження можуть полягати в наступному: поступове узагальнення форми, додавання деталей, зміна абрису, насичення форми орнаментом, перетворення об'ємної форми в площинну, спрощення або ускладнення її конструкції, виділення силуету, заміна реального кольору, різне колірне використання одного мотиву.

Під час художньо-творчої діяльності в процесі трансформації форми студенти повинні зберігати її пластичну виразність, прагнути виділити головне, найбільш типове, відмовляючись від другорядних деталей. Трансформації природних форм повинні передувати замальовки з природи. З одного об'єкта бажано зробити серію зарисовок з різних точок зору і в різних ракурсах, підкреслюючи виразні боки об'єкта [1]. Ці замальовки є основою для декоративної переробки природної або штучної форми. Виходячи з реальних образів студенти створюють декоративні на основі творчої уяви (рис. 1).

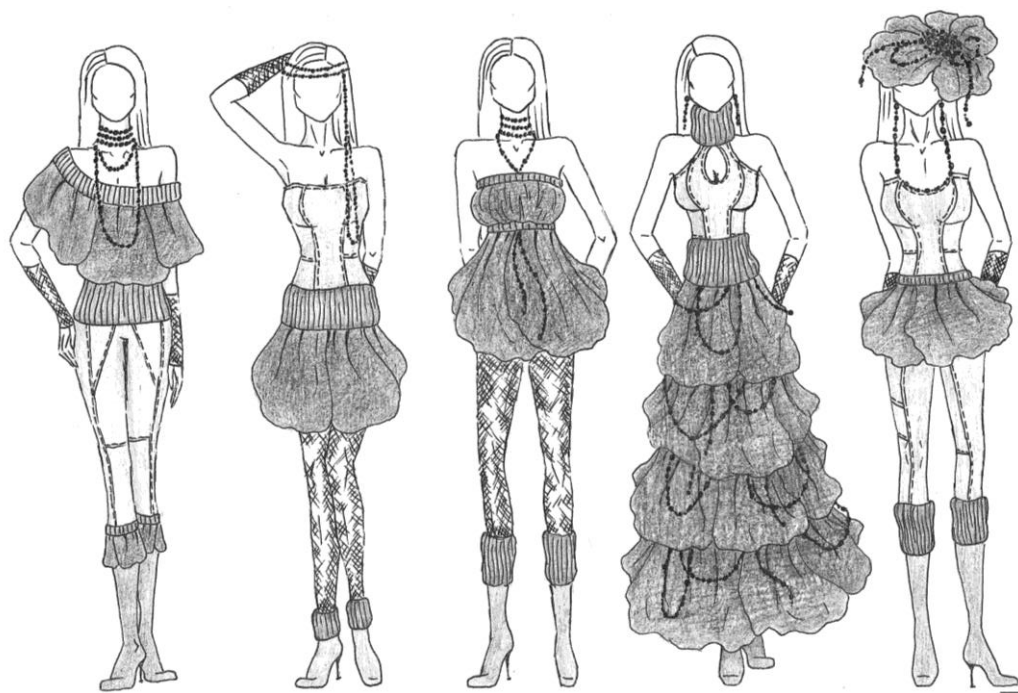

Рис. 1. Образ квітки маку у композиційному вирішенні колекції одягу

У роботі з природними або штучними аналогами особливу роль

відіграють художні здібності людини, її інтуїція. За допомогою інтуїції студентам стає набагато легше виконати своє завдання, замість того, щоб спиратись лише на раціональні, формально наукові засоби. У той же час результати, що підказані лише інтуїцією потребують уважної наукової перевірки [6].

Під природними аналогами ми розуміємо все те, що створила природа (рослини, птиці, тварини, тощо). Взагалі, гармонія краси природи є невичерпним джерелом натхнення при використанні асоціативного методу.

Вивчення форми живої природи пробуджує фантазію, дає матеріал та допомагає вирішити проблему гармонії функціонального та естетичного початку, збагачуючи формальні засоби гармонізації у пошуках найбільш виразних пропорцій, ритму, симетрії-асиметрії, статичності та динамічності [6, с. 125].

Кожна природна форма має свої, притаманні лише їй риси. Просторова конструкція багатьох композиційних рішень – похідна емпіричного вивчення логіки будови структурних форм природи: яйце, раковина, шкаралупа горіха, тощо. Якщо ми за об'єкт вивчення беремо природний аналог з яскраво вираженим характером, об'єктом і конструкцією, з елементарно простою формою, ми дійсно здатні майже відразу ж оцінити її цілісність, що допоможе швидше і з меншою витратою часу досягти образності та пластичного вираження художньої форми (рис. 2-3). Якщо ж форма природнього аналога складається з багатьох складно організованих елементів, то одержуваний при її сприйнятті асоціативний сигнал одразу може не мати настільки чіткого характеру. Але у процесі ретельного аналізу, відбору, порівнянь форма виявляється та досягає повного звучання [5].

Під штучними аналогами ми розуміємо все те, що створила людина (предмети побуту, твори мистецтва, архітектура як історична так і сучасна, одяг минулих епох тощо) (рис. 4-5).

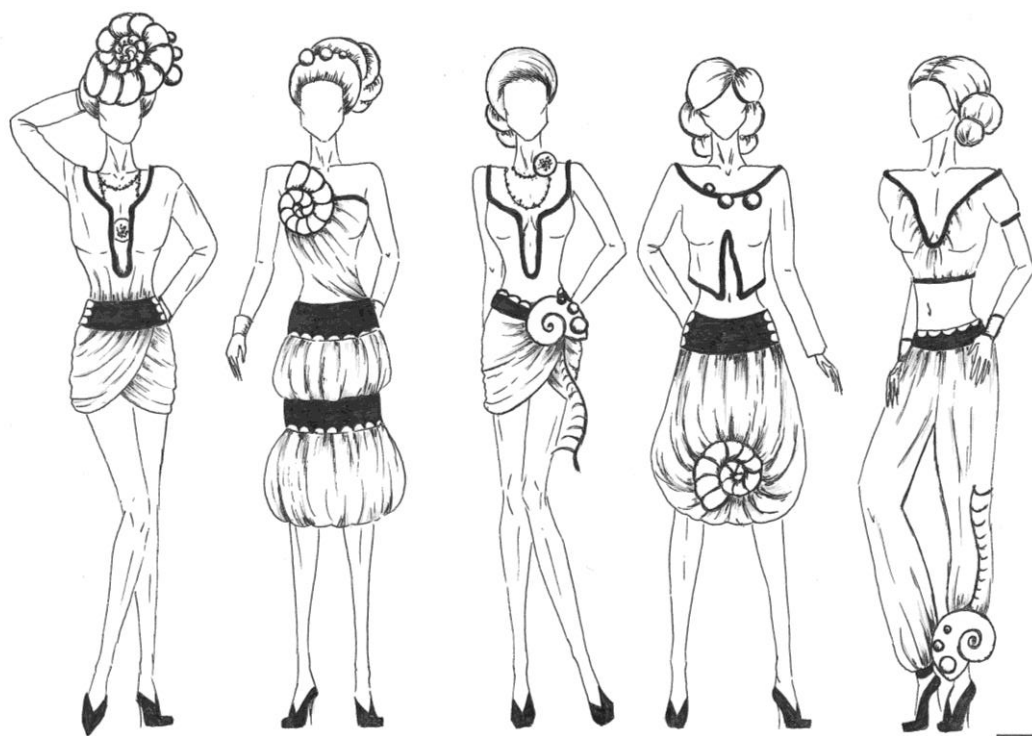

Рис. 2. Образ мушлі у композиційному вирішенні колекції одягу

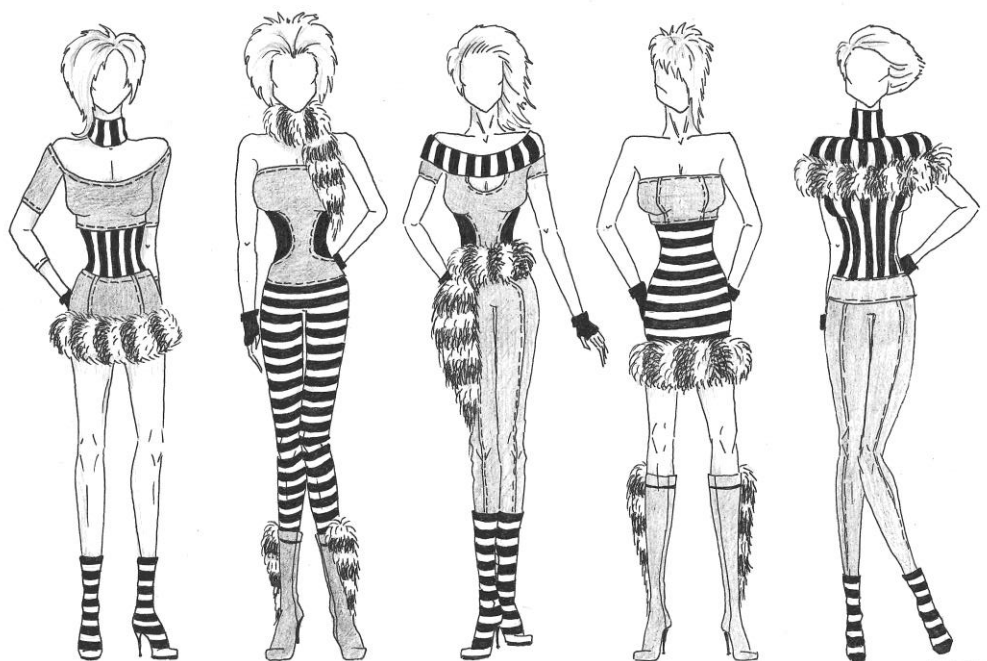

Рис. 3. Образ єноту у композиційному вирішенні колекції одягу

Оригінальні стильові вирішення предметних форм, створених багатьма народами різних часів, фіксують насамперед, пам'ятки їх матеріальної культури. Функції, форма, пластика та матеріал таких об'єктів на створення нових композиційних рішень [2].

Так стрімкий розвиток космічної галузі наштовхнув французького

дизайнера П'єра Кардена на створення в 1964 році колекції одягу "Космічна ера".

Асоціативний метод дає добрі результати при пошуку нових модифікацій відомих предметів, а також під час пошуку нових модельних вирішень в одязі, взутті та інших виробках, крім того, асоціативний метод добре тренує творчу уяву.

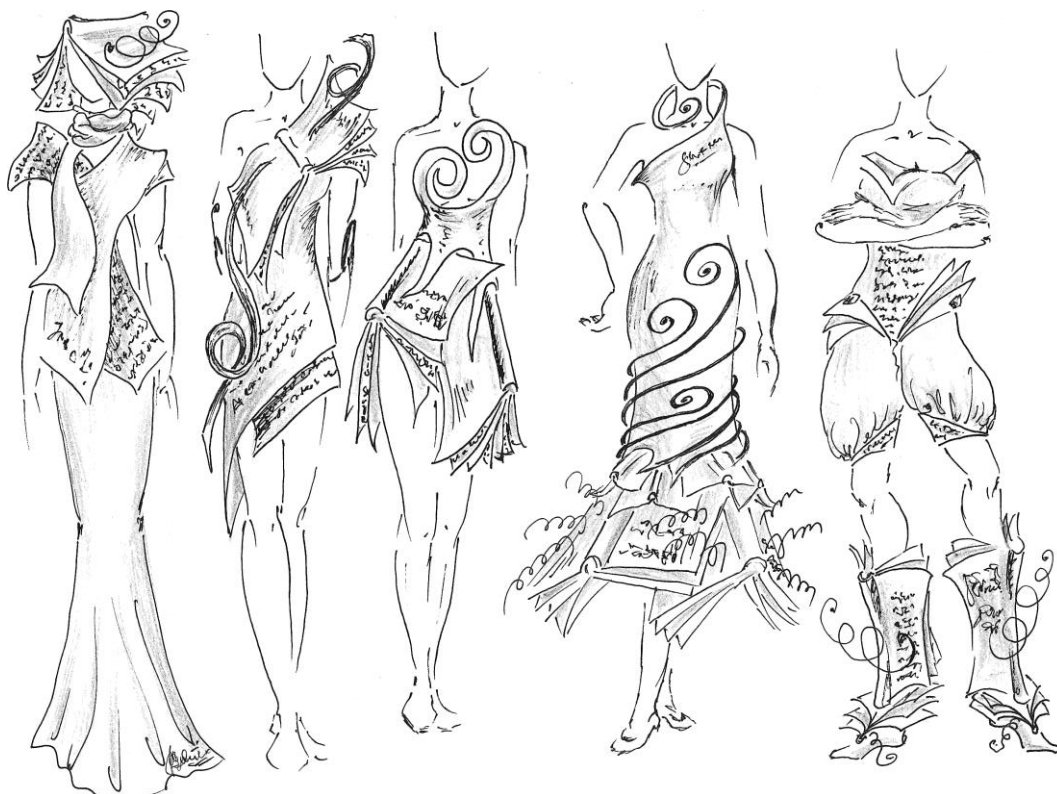

Рис. 4. Образ книги у композиційному вирішенні колекції одягу

Особливість цього методу полягає в уявленні майбутнього ескізу або виробу в більш яскравому його прояві. Саме завдяки асоціативному методу майбутні учителі технологій здатні спочатку уявити собі об'єкт праці, а потім приступити до його створення. Також можна продумати різні варіанти його виконання, етапи художньо-творчої діяльності та результати кожного етапу.

Асоціативний метод пред'являє високі вимоги до уяви. Кількість образів асоціативних уявлень може бути різною в залежності від індивідуальних особливостей особистості студентів. Вони залежать від рівня розвитку уявлення асоціативного об'єкта, від рівня їх пізнавальної діяльності, від накопичених знань та умінь, а також від розвитку художньо-

творчих здібностей.

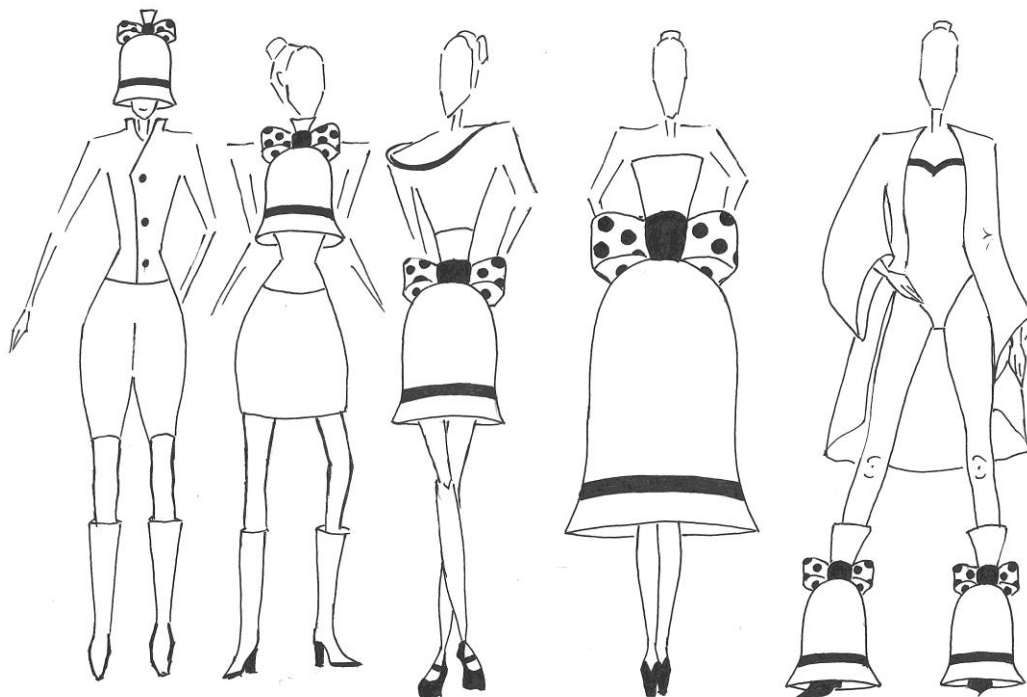

Рис. 5. Образ дзвіночка у композиційному вирішенні колекції одягу

Педагогічний вплив на успішний перебіг формування художньо-творчих здібностей при використанні асоціативного методу на заняттях з курсу "Художні основи створення та композиція костюма" здійснюється на принципах навчання, відповідно поставленої мети і завдань навчання:

- розробка програм, що максимально розвивають потенціал студентів та їх художньо-творчі здібності;
- пошукова і творча діяльність студентів, створення для кожного студента реальної можливості вибору для творчої самореалізації;
- створення творчої атмосфери;
- підтримка відкритих безконфліктних відносин між педагогом та студентами.

Оптимізація навчального процесу залежить також від застосування засобів навчання: навчально-матеріальної бази; наочних посібників як оригінальних навчальних робіт студентів; використання замальовок і репродукцій національного одягу України та інших країн світу; комплекси

творчих завдань і методичних рекомендацій з їх виконання для самостійної роботи студентів.

Таким чином, використання асоціативного методу активує у майбутніх учителів технології ініціативу, розкриває їх індивідуальні творчі здібності, розвиває логіку мислення в професійному напрямку, регулює процес творчого пошуку. Також асоціативний метод служить поштовхом до пробудження їх сприйняття, фантазії та допомагає визвати певний емоційний настрій, який співпадає з образом майбутнього об'єкту художньо-творчої діяльності.

Література:

1. Беляева С.Е. Розанов Е.А. Спецрисунок и художественная графика : учебник для студ. сред. проф. учеб. заведений / С.Е. Беляева. – М.: Издательский центр "Академия", 2006. – 240 с.
2. Білодід Ю.М. Поліщук О.П. Основи дизайну: навчальний посібник / Ю.М. Білодід. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2004. – 204 с.
3. Богоявленская Д.Б. Пути к творчеству / Д.Б. Богоявленская. – М.: Знание, 1981. – 95 с.
4. Бочаров А.Г. Василий Гроссман: Жизнь, творчество, судьба / А.Г. Бочаров. – М.: "Сов. писатель", 1990. – 381 с.
5. Волкотруб И.Т. Основы художественного конструирования: Учебник для художественных учебных заведений. – 2-изд., перераб и доп. / И.Т. Волкотруб. – К.: Выща шк. Головное изд-во, 1988. – 191 с.
6. Ніколаєва Т.В. Тектоніка формоутворення костюма: навчальний посібник / Т.В. Ніколаєва. – К.: Арістей, 2005. – 224 с.
7. Скирута М.А. Инженерное творчество в легкой промышленности / М.А. Скирута, О.Ю. Комисаров. – М.: Легпромбытиздат, 1990. – 183 с.

К. Gorchynska

**THE USING OF THE ASSOCIATIVE METHOD IN THE
PROCESS OF ART-CREATIVE ACTIVITY OF FUTURE**

TEACHERS OF TECHNOLOGY

The article presents the associative method, its sense and influence on the development of art-creative abilities. The author describes types of the associative objects of natural and synthetic origin and stages of the process of transformation from the idea up to the creation of the image during the classes of the course "Art bases of creation of costume composition".

Key words: *associative method, art-creative abilities, word picture, association, natural analogues, synthetic analogues, form, image-creative thinking.*

Горчинская Е.В.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АССОЦИАТИВНОГО МЕТОДА В ПРОЦЕССЕ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТЕХНОЛОГИЙ

В статье рассматривается ассоциативный метод, его суть и влияние на развитие художественно-творческих способностей. Автор рассматривает виды ассоциативных объектов природного и искусственного происхождения, этапы процесса трансформации от идеи к созданию конечного образа на занятиях по курсу "Художественные основы создания и композиция костюма".

Ключевые слова: *ассоциативный метод, художественно-творческие способности, художественный образ, ассоциация, природные аналоги, искусственные аналоги, форма, образно-ассоциативное мышление.*